

Ekonominės raidos scenarijus 2021–2024 metams

2021 m. gruodis

Ekonominės raidos scenarijus (toliau – scenarijus) atnaujintas įvertinus faktinę Lietuvos ekonomikos raidą per tris 2021 metų ketvirčius¹, revizuotus nacionalinių sąskaitų duomenis, ekonominiam aktyvumui įtakos turinčius Vyriausybės sprendimus, planuojamus Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekte (toliau – 2022 metų biudžeto projekte) ir epidemiologinės situacijos bei išorės aplinkos pokyčius. Prielaidos dėl išorės aplinkos vidutiniu laikotarpiu atitinka Europos Komisijos šių metų lapkritį paskelbtą ekonominę prognozę².

2021 m. lapkričio mėn. paskelbtoje Europos Komisijos rudens ekonominėje prognozėje buvo pagerintos pagrindinės Lietuvos eksporto rinkos – Europos Sąjungos (toliau – ES) ekonomikos perspektyvos šiems metams. Numatoma, kad ES bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP) 2021 m. augs 5 proc. (vasarą buvo numatytas 4,8 proc. BVP pokytis). Prognozuojama, kad nepaisant pandemijos keliamų kliūčių, ES ekonomika projektuojamu laikotarpiu toliau augs: 2022 m. augimo tempas sieks 4,3 proc. (vasarą buvo numatytas 4,5 proc. BVP pokytis), o 2023 m. – 2,5 procento.

Scenarijaus rengimo metu dauguma pasaulio valstybių tebebuvo veikiamos COVID-19 viruso pandemijos, o naujos viruso atmainos didino spartesnio infekcijos plitimo riziką. Tačiau, vakcinavus didžiąją dalį gyventojų ir išaugus imunitetą įgijusių žmonių skaičiui ES valstybėse (ir Lietuvoje), pandemijos poveikis ekonominei veiklai susilpnėjo.

Sudarant scenarijų nebuvo pakeistos prielaidos, kad mažiausiai dar vienerius metus viruso plitimo suvaldymui ir kontrolei Lietuvoje bus reikalingos didesnio ar mažesnio masto kontrolės priemonės. Be to, buvo laikomasi prielaidos, kad nuosekliai auganti paskiepytų žmonių dalis projektuojamu laikotarpiu sudarys sąlygas epidemiologinę situaciją valdyti mažą neigiamą įtaką ekonomikai turinčiomis priemonėmis.

Gerai ekonominės raidos rezultatai, užfiksuoti per devynis šių metų mėnesius (Lietuvos BVP augo 4,9 proc.), palankios ES ekonominės perspektyvos, išaugusi imunitetą įgijusių žmonių dalis leidžia tikėtis, kad ekonomikos augimas vidutiniu laikotarpiu tęsis. Lietuvos ekonomika 2021 metais galėtų augti 4,8 proc., o 2022 metais tikėtinas 3,7 proc. ekonomikos augimas. Numatoma, kad 2023–2024 metais BVP augs po 3,5 proc. per metus.

2021 m. darbo rinkos būklė pagerėjo. III ketvirtį šalyje panaikinus karantiną ir sušvelninus kontaktinės veiklos ribojimus daugiau asmenų įsitraukė į darbo rinką, todėl darbo jėgos aktyvumas ir užimtumas, skatinamas stiprios darbo jėgos paklausos, augo, o darbo rinkos sąstingis ir nedarbas

¹ Ekonominės raidos scenarijus parengtas naudojantis informacija, viešai paskelbta iki gruodžio 1 d. imtinai.

² Europos Komisijos 2021 m. rudens prognozė [European Economic Forecast. Autumn 2021 | European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/economy_finance/economic-forecast-autumn-2021)

mažėjo. III ketvirtį užimtų gyventojų skaičius išaugo 1,9 proc. palyginti su ankstesniu ketvirčiu ir 3,3 proc. palyginti su atitinkamu praėjusių metų ketvirčiu bei buvo 0,5 proc. didesnis nei prieš pandemiją 2019 m. IV ketvirtį. Nors didžiausią naudą iš ekonominės veiklos atnaujinimo gavo intensyvia kontaktine veikla pasižymintys sektoriai, III ketvirtį dar ne visuose šiuose sektoriuose užimtumas buvo atsigavęs. Apgyvendinimo ir maitinimo veikloje užimtų gyventojų skaičius III ketvirtį buvo 8,8 proc. mažesnis nei 2019 m. IV ketvirtį, didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje – 5,5 proc. mažesnis. Apdirbamoji gamyba kartu su aukštą pridėtinę vertę kuriančiomis informacijos ir ryšių bei finansine ir draudimo veiklomis buvo labiausiai užimtumo augimą lėmę sektoriai per pirmuosius tris 2021 metų ketvirčius.

Išaugus užimtumui nedarbo lygis šalies mastu priartėjo prie lygio, buvusio prieš pandemiją. Statistikos departamento skelbiamais gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis nedarbo lygis 2021 m. III ketvirtį šalyje sudarė 6,7 proc. ir palyginti su atitinkamu laikotarpiu prieš metus sumažėjo 2,6 procentinio punkto. III ketvirtį nedarbo lygis tik 0,3 procentinio punkto viršijo nedarbo lygį, užfiksuotą prieš pandemiją, kuomet 2019 m. IV ketvirtį nedarbas sudarė 6,4 procento. Ilgalaikio nedarbo lygis taip pat mažėjo ir sudarė 2,4 procento.

Laisvų darbo vietų rodikliai rodo, kad per tris 2021 m. ketvirčius darbo jėgos paklausa šalyje stipriai išaugo, o III ketvirtį tapo aukščiausia nuo 2008 m. pradžios. Statistikos departamento duomenimis laisvų darbo vietų skaičius 2021 m. III ketvirtį šalyje sudarė 26,7 tūkst. ir per metus padidėjo 45,7 proc., o laisvų darbo vietų lygis, atspindintis santykį tarp laisvų ir visų darbo vietų skaičiaus, pasiekė 2 proc. Su darbuotojų trūkumo problema susidūrė ir privatusis, ir viešasis sektorius. Laisvų darbo vietų skaičius ir lygis šalies mastu ir tam tikrose veiklose (didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje, transporto ir saugojimo, informacijos ir ryšių, administracinėje ir aptarnavimo, žmonių sveikatos priežiūros veikloje) buvo aukščiausias nuo 2008 m. I ketvirčio. Sustiprėjęs darbo jėgos trūkumas gali padidinti spaudimą darbo užmokesčiui ir prisidėti prie gamybos plėtrą ribojančių veiksmų.

Įvertinę palankias darbo rinkos tendencijas ir prielaidas dėl gyventojų vakcinacijos bei demografinės raidos, numatome, kad 2021 m. padėtis darbo rinkoje pagerės: užimtų gyventojų skaičius po pernai užfiksuoto 1,5 proc. nuosmukio išaugs 0,8 proc., o nedarbo lygis, apskaičiuotas pagal gyventojų užimtumo tyrimo metodiką, sumažės nuo 8,5 proc. iki 7,1 proc. Nuo 2022 metų gyventojų ekonominį aktyvumą ir užimtumo augimą skatins stipri darbuotojų paklausa ir įsibėgėjantis Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimas, todėl užimtų gyventojų skaičius 2022 metais padidės 0,6 proc., o nedarbo lygis sumažės iki 6,4 proc. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais dėl demografinių priežasčių darbingo amžiaus gyventojų skaičius mažės ir neigiamai veiks darbuotojų pasiūlą ir užimtumo plėtrą – nepaisant tikėtinos gana stiprios darbuotojų paklausos, vidutinio laikotarpio pabaigoje užimtų gyventojų skaičius turėtų imti mažėti. Darbuotojų paklausa turėtų išlikti gana stipri visą vidutinį laikotarpį, bet dėl darbuotojų, atitinkančių darbo rinkos poreikius, trūkumo nedarbo lygis mažės lėčiau ir vidutinio laikotarpio pabaigoje sudarys apie 6 procentus.

Šiomet palanki ekonominė situacija, stipri darbo jėgos paklausa skatino darbo užmokesčio augimą. Per pirmuosius tris šių metų ketvirčius vidutinis darbo užmokestis šalyje padidėjo 10,6 proc.

Atlyginimai tokiu pačiu tempu augo ir privačiajame, ir viešajame sektoriuje. Realus darbo užmokestis per pirmuosius tris ketvirčius išaugo 7 proc. Tačiau, dėl išaugusios infliacijos III ketvirtį, realaus darbo užmokesčio tempas sulėtėjo iki 3,5 proc. Metinis atlyginimų augimas užfiksuotas visose ekonomikos veiklose, įskaitant labiausiai per pandemiją nukentėjusias apgyvendinimo ir maitinimo, poilsio organizavimo, mažmeninės prekybos veiklas, kuriose atlyginimai augo dviženkliais tempais. Atlyginimų augimą skatino daug veiksnių: palanki ekonominė raida; verslo gebėjimas per trumpą laiką pritaikyti veiklą prie pandemijos ir karantino sąlygų; stipriai išaugusi laisvų darbo vietų pasiūla ir kvalifikuotų darbuotojų, atitinkančių darbo rinkos poreikius, trūkumas; Vyriausybės pagalbos priemonės, skatinusios vidaus paklausą; žema palyginamoji bazė; 5,8 proc. padidinta minimalioji mėnesinė alga; padidintas valstybės tarnautojų pareiginės algos bazinis dydis; didesni atlyginimai švietimo ir sveikatos apsaugos darbuotojams, įskaitant darbo užmokesčio priedus sveikatos apsaugos darbuotojams dėl pandeminės situacijos ir papildomo darbo krūvio ir kitos priežastys.

Stipriai išaugusi darbuotojų paklausa ir darbuotojų, turinčių darbo rinkos poreikius atitinkančius įgūdžius, trūkumas, nuo metų pradžios padidinti atlyginimai viešajame sektoriuje šiemet reikšmingai didins darbo užmokestį, todėl scenarijuje numatoma, kad 2021 m. vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalyje padidės 9,7 proc. Atsižvelgus į Vyriausybės 2022 m. biudžeto projekte siūlomus sprendimus dėl viešojo sektoriaus darbuotojų apmokėjimo (įskaitant darbo užmokesčio didinimą švietimo, sveikatos priežiūros, statutiniams darbuotojams, pareiginės algos bazinio dydžio didinimą valstybės tarnautojams ir kitiems biudžetinių įstaigų darbuotojams), taip pat didesniąją minimaliąją mėnesinę algą, kuri 2022 m. turėtų padidėti 13,7 proc. ir sudaryti 730 eurų, numatoma, kad 2022 m. darbo užmokesčio augimo tempas šalyje sieks 9,3 proc. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais, nesant priimtų sprendimų dėl minimalios mėnesinės algos pokyčių ir darbo užmokesčio augimo viešajame sektoriuje darbo užmokesčio augimo, tempas sulėtės iki 5,7–5,8 procento.

Metinė infliacija, apskaičiuota pagal suderintą vartotojų kainų indeksą, per dešimt 2021 m. mėnesių pastebimai spartėjo ir spalio mėn. pasiekė 8,2 proc. (išankstiniais duomenimis, lapkričio mėn. sudarė 9,3 proc.). Vidutinė metinė infliacija, atspindinti vidutinį metinės infliacijos tempą per pastaruosius 12 mėnesių, pakilo iki 3 proc. (lapkričio mėn. – iki 3,7 proc.). Šis infliacijos padidėjimas atspindi stiprų žemos bazės poveikį, energijos kainų padidėjimą ir žaliavų bei prekių tiekimo sutrikimus. Didžiąją dalį – apie du trečdalius – šiuo metu stebimos infliacijos lemia išorės veiksniai: pakilusios importuojamų energijos žaliavų ir kitų pramoninių prekių kainos. Vidaus veiksniai, daugiausia susiję su paslaugų ir apdoroto maisto kainomis, lemia tik apie trečdalį infliacijos. Didelė paklausa atsivėrus ES ir daugelio kitų išsivysčiusių šalių ekonomikoms, kurią apsunkina aukštesnės energijos kainos ir žaliavų bei prekių tiekimo kliūtys, taip pat reikšmingai prisideda prie dabartinės infliacijos raidos.

Nuo š. m. balandžio mėn. pagrindinis metinės infliacijos veiksnys buvo stipriai pakilusios energijos žaliavų kainos, kurios vartotojų krepšelyje atsispindėjo aukštesnėmis transporto degalų, šilumos energijos, dujų, elektros ir kito kuro kainomis. Kita vertus, nuo spalio mėn. spartesnis kainų augimas buvo pastebimas plačiau ir įvairesnėse prekių ir paslaugų grupėse. Tai atsispindėjo ir

metinėje grynojoje infliacijoje³, kuri spalio mėn. sudarė 4,9 proc. Grynosios infliacijos paspartėjimą iš dalies lėmė tai, kad vis daugiau įmonių padidėjusias gamybos (energijos ir kitų žaliavų, darbo užmokesčio) sąnaudas ėmė perkelti vartotojams, taip pat, tikėtina, padidėję vartotojų lūkesčiai dėl infliacijos. Kitą dalį padidėjusios grynosios infliacijos lėmė išaugusios pramoninių ne energijos prekių (tokių kaip baldai, buitinė technika, būsto remonto medžiagos, kurių dauguma yra importuojamos prekės) kainos. Jos spalio mėn. buvo 4 proc. aukštesnės nei prieš metus ir metinės infliacijos struktūroje sudarė 1,4 procentinio punkto.

Maisto produktų ir nealkoholinių gėrimų kainos spalio mėn., palyginti su atitinkamu laikotarpiu prieš metus, pakilo 7 proc. ir turėjo apie 1,4 procentinio punkto poveikį metinei infliacijai. Maisto kainas didino aukštesnės žemės ūkio produkcijos supirkimo kainos, pakilusios maisto žaliavų ir produkcijos kainos tarptautinėje rinkoje. Beveik pusę maisto metinės infliacijos lėmė daržovių kainos, kurios per metus padidėjo 28,3 proc. ir infliacijos tempą padidino apie 0,6 procentinio punkto. Vartojimo paslaugų kainos spalio mėn., palyginti su atitinkamu laikotarpiu prieš metus, padidėjo 6,6 proc. ir turėjo apie 1,8 procentinio punkto poveikį metinei infliacijai. Paslaugų kainoms poveikį turėjo šalyje sparčiai augęs darbo užmokestis ir kitos veiklos sąnaudos, š. m. II pusmetį atlaisvinus ekonomikos suvaržymus didėjusi paslaugų paklausa. Spartesnis kainų augimas buvo pastebimas įvairiose paslaugų grupėse. Labiau didėjo finansinių paslaugų, kavinių ir restoranų, apgyvendinimo, asmens priežiūros paslaugų ir kt. kainos.

Įvertinus vartotojų kainų raidos tendencijas ir atnaujintas technines prielaidas dėl naftos kainų raidos, scenarijuje numatoma, kad 2021 m. vidutinė metinė infliacija sudarys 4,5 proc. Pagrindinis infliacijos veiksnys šiemet išliks pakilusios importuojamų energijos žaliavų kainos. Kiek mažesni, bet reikšmingą poveikį infliacijai turės aukštesnės daugiausia importuojamų pramoninių ne energijos prekių kainos, taip pat II pusmetį sparčiau ėmusios kilti paslaugų ir maisto kainos. Remiantis atnaujintomis naftos kainų prielaidomis numatoma, kad kitų metų pradžioje jos stabilizuosis, todėl nuo 2022 m. energijos kainų vaidmuo infliacijos raidoje mažės, nors visiškai neišnyks, nes dabartinės aukštos energijos kainos vis dar turės didinantį poveikį administruojamoms elektros energijos ir dujų buitiniams vartotojams kainoms. Stabilizavusis energijos žaliavų kainoms infliacijos tempas turėtų lėtėti ne tik dėl palankesnės energijos prekių (degalų, šilumos energijos) kainų raidos, bet ir dėl mažėjančio energijos kainų spaudimo prekių ir paslaugų gamybos sąnaudoms. Nuo 2022 m. taip pat nesitikima reikšmingo importuojamų pramoninių ne energijos prekių kainų augimo. Numatoma, kad 2022 m. vidutinė metinė infliacija sulėtės iki 4 proc., o pagrindinis jos veiksnys bus paslaugų infliacija, kurią skatins pastebimai didesnė minimali mėnesinė alga ir gana spartus vidutinio darbo užmokesčio augimo tempas šalyje. Nuo 2023 m. tarptautinės institucijos tikisi naftos kainų sumažėjimo, be to, numatomas lėtesnis darbo užmokesčio augimo tempas šalyje, todėl antroje vidutinio laikotarpio pusėje infliacijos tempas galėtų priartėti prie 2 proc. Kita vertus, užsitęsęs energijos ir kitų žaliavų kainų augimui bei tiekimo sutrikimams galima būtų tikėtis spartesnio infliacijos tempo vidutiniu laikotarpiu.

Šiemet šalies ūkio augimui 2021 m. reikšmingą įtaką darė namų ūkių vartojimo išlaidos. Šios išlaidos per pirmuosius devynis 2021 m. mėnesius augo 6,9 proc. ir lėmė 4,2 procentinio punkto

---

³ Grynoji infliacija apskaičiuota iš bendrosios infliacijos eliminavus energijos ir neapdorotų maisto produktų kainų poveikį.

Lietuvos BVP pokyčio. Gyventojai prisitaikė prie naujų pandemijos nulemtų apsipirkimo, paslaugų gavimo sąlygų, todėl nemažą dalį padidėjusių pajamų skyrė vartojimo prekėms ir paslaugoms įsigyti. Nuo š. m. kovo buvo fiksuojami dviženkliai mažmeninės prekybos apyvartos augimo tempai. Išaugęs ekonominis aktyvumas stebėtas ir maitinimo įstaigose, kuriose apyvarta po patirto 25,9 proc. smukimo pernai nuo š. m. balandžio mėn. augo ir per 9 mėn. padidėjo 10,1 proc. (balandžio-rugsėjo mėn. padidėjo net 35 proc.). Naujausi spalio mėn. duomenys rodo lėtesnį mažmeninės prekybos apyvartos augimą (8,1 proc.), kuriam įtakos galėjo turėti nuo 2021 m. rugsėjo 13 d. įvesti su pandemijos valdymu susiję pakeitimai, leidžiantys didesnėse parduotuvėse apsipirkti tik turint galimybių pasą. Vis dėlto, šių metų pabaigoje taikomi kontaktinės ekonominės veiklos ribojimai yra daug švelnesni, palyginti su taikytais 2020 m. pabaigoje buvusio karantino sąlygomis, tad išlaidos prekių ir paslaugų įsigijimui turėtų toliau augti. Todėl scenarijuje numatoma, kad namų ūkių vartojimo išlaidos 2021 m. galėtų augti 6,6 procento.

2022 m. biudžeto projekte numatytų gyventojų pajamas didinančių priemonių įgyvendinimas ir palanki darbuotojams padėtis darbo rinkoje sudarys sąlygas atsverti augančių kainų poveikį, todėl trumpuoju laikotarpiu neturėtų įvykti reikšmingų vartotojų elgsenos pokyčių. Gyventojai prisitaikė prie pandemijos metu pasikeitusių apsipirkimo sąlygų. Dalis gyventojų karantino laikotarpiais įprato dažniau apsipirkti internetu ir ši tendencija yra stebima ir toliau. Spalio mėn. užsakomosios prekybos internetu ir paštu apyvarta per metus augo daugiau nei trečdaliu (36,2 proc.).

Pandemijos laikotarpiu sukauptos perteklinės santaupos vis dar didėja. Naujausia Lietuvos banko skelbiama indėlių statistika rodo, kad namų ūkių indėlių likutis spalio pabaigoje buvo 16,8 proc. didesnis, nei prieš metus. Nors spalio mėn. augimo tempas buvo lėtesnis, nei šių metų pradžioje, kai jis viršijo 21 proc., tačiau daug spartesnis nei prieš pandemiją (apie 11 proc.). Gyventojų kaupiamas lėšų rezervas toliau sparčiai didėjo ir spalio pabaigoje siekė 19,9 mlrd. Eur. Tikėtina, kad dalis jo bus panaudota vartojimo prekių ir paslaugų įsigijimui.

Įvertinus numatomą gyventojų disponuojamų pajamų raidą ir prielaidas dėl pandemijos valdymo priemonių scenarijuje numatoma, kad namų ūkių vartojimo išlaidos 2022 m. galėtų augti 4 proc., o vėlesniais vidutinio laikotarpio metais (2023 ir 2024 m.) po 3,9 proc. kasmet.

Poreikis didinti gamybos apimtis ir plėsti turimus pajėgumus siekiant patenkinti išaugusią paklausą šiemet skatino investicinį procesą. Prie didesnių investicijų šiais metais prisidėjo ir praėjusiais metais „karščiausiu“ pandemijos laikotarpiu pristabdyto investicinių projektų įgyvendinimo efektas. Išlaidos bendrojo pagrindinio kapitalo formavimui (toliau – BPKF) Lietuvoje per pirmuosius devynis 2021 m. mėnesius augo 10,2 proc. ir buvo svarbus ūkio augimo veiksnys (lėmė 2,1 procentinio punkto BVP augimo). Didžiąją dalį BPKF augimo lėmė produktyviosios investicijos. Šios investicijos 2021 m. sausio–rugsėjo mėn. buvo 24,1 proc. didesnės, palyginti su atitinkamu 2020 m. laikotarpiu. Investuoti į produktyvumą didinančias priemones skatino smarkiai išaugusi produkcijos paklausa, darbo jėgos trūkumas ir beveik išnaudoti turimi gamybiniai pajėgumai. Pramonės gamybinių pajėgumų lygis 2021 m. III ketvirtį buvo rekordiškai aukštas ir įspėjo apie padidėjusį poreikį investuoti į gamybos priemones. Tai atsispindėjo ir BPKF statistiniuose duomenyse – investicijos į kitas mašinas, įrenginius ir ginklų sistemas visus tris ketvirčius buvo vienas sparčiausiai augusių BPKF komponentų. 2021 m. I–III ketvirčiais investicijos į šią sritį augo 32,6 proc., III ketvirtį augimo tempas sulėtėjo, bet išliko dviženklis – 13,5 proc. Sparčiausiai 2021

m. sausio–rugsėjo mėn. augo palankios situacijos išorės aplinkoje paskatintos investicijos į transporto įrangą (42,6 proc.). Po itin aktyvaus II ketvirčio, kai dėl bazės efekto ir atsigavusios paklausos šios investicijos buvo 94,2 proc. didesnės nei prieš metus, III ketvirtį investicinių išlaidų į transporto įrangą augimas lėtėjo ir sudarė 31,4 proc. Investicijų į transporto įrangą prislopimui įtakos turėjo mažesnis bazės efektas nei II ketvirtį, tikėtina, Mobilumo paketo keliami iššūkiai, pandemijos sukelti tiekimo grandinės sutrikimai. Tiekimo grandinių sutrikimai bei stringantys investicinių projektų rengimo procesai turėjo įtakos investicijų į negyvenamuosius pastatus ir statinius raidai. Investicijos į kitus pastatus ir statinius 2021 m. sausį–rugsėį smuko 3,7 proc. ir prislopino BPKF rezultatus.

Gerėjanti gyventojų finansinė padėtis, augančios santaupos, daugumos gyventojų polinkis iš esmės naudoti tik vieną investicinę priemonę – investavimą į nekilnojamąjį turtą, itin gyvybinga Vilniaus miesto gyvenamojo nekilnojamojo turto rinka, kurią skatina ir vidinės migracijos lemiamas būsto paklausos augimas, lėmė besitęsiantį investicijų į būstą augimą – 2021 m. sausį–rugsėį investicijos į šią sritį augo 5,9 proc. Įvertinus tai, kad sparčiai augant gyventojų pajamoms būstas turėtų išlikti įperkamas, per pandemiją išryškėjo tendencija įsigyti jau ne pirmą būstą, o namų ūkių sukauptos lėšos kredito įstaigose toliau sparčiai auga ir galėtų būti panaudotos investiciniams tikslams, tikėtina, jog visu vidutiniu laikotarpiu šalyje turėtų būti aktyviai investuojama į būstą.

Scenarijuje numatoma, kad išlaidos BPKF 2021 m. galėtų būti 9,1 proc. didesnės, nei 2020 metais – tai 4,3 procentinio punkto mažiau, nei buvo numatyta 2021 m. rudenį. Šių metų BPKF projekcija sumažinta atsižvelgus į 2021 m. spalio 1 d. Statistikos departamento atliktą nacionalinių sąskaitų rodiklių reviziją ir paskelbtus III ketvirčio duomenis ir pasikeitusias prielaidas dėl numatomų panaudoti lėšų iš ES fondų.

Darbo jėgos trūkumas vidutiniu laikotarpiu skatins verslą investuoti į produktyvumą didinančias priemones – privataus sektoriaus investicijos į gamybos efektyvumą ir pajėgumą didinančias technologijas ir priemones, robotizaciją ir skaitmeninimą bus esminis investicijų plėtros veiksnys. Viešasis sektorius taip pat prisidės prie investicinio proceso šalyje. ES lėšomis finansuojami projektai, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planas turėtų prisidėti prie šalies ekonomikos potencialą didinančių projektų įgyvendinimo, paskatinti produktyviųjų investicijų plėtrą. Šie veiksniai turės įtakos visu vidutiniu laikotarpiu. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas 2022–2024 m. vidutiniškai per metus galėtų augti po 7,8 procento.

2021 metai buvo palankūs eksportuotojams. Prekių eksportas (to meto kainomis) sausio–rugsėjo mėn. išaugo 18,6 proc. Tokiai raidai įtakos turėjo sparčiai atsigavusi užsienio paklausa ir žema palyginamoji statistinė bazė. Didžiausią poveikį prekių eksporto augimui turėjo chemijos pramonės produkcija, kuri sudarydama 14,9 proc. bendro Lietuvos prekių eksporto, per devynių mėnesių laikotarpį išaugo 35,8 proc. ir 4,6 procentinio punkto didino bendrą prekių eksporto augimą. Lietuvos eksporto padidėjimui įtakos taip pat turėjo atsigavusi naftos produktų paklausa ir stipriai pakilusios pasaulinės naftos kainos, kurios lėmė spartų mineralinių produktų eksporto augimą. Sausio–rugsėjo mėn. laikotarpiu mineralinių produktų eksportas išaugo 46,4 proc. ir 3,5 procentinio punkto prisidėjo prie bendro eksporto augimo.

Po pernai patirto 8,2 proc. nuosmukio, šiemet buvo stebimas ženklus užsienio prekybos paslaugomis atsigavimas. Remiantis išankstiniais Lietuvos banko duomenimis, per devynis mėnesius paslaugų eksportas augo 23,9 proc. Paslaugų eksporto atsigavimui reikšmingos įtakos turėjo atsigauančios pagrindinių prekybos partnerių ekonomikos, išaugusi prekių, kurių pervežimu užsiima transporto paslaugų sektorius, paklausa.

Įvertinus š. m. 9 mėnesių prekių ir paslaugų eksporto tendencijas bei pasikeitusias technines prielaidas dėl užsienio prekybos partnerių ekonominės raidos perspektyvų scenarijuje numatoma, kad 2021 m. prekių ir paslaugų eksportas palyginamosiomis kainomis galėtų augti 11,3 proc. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais užsienio prekybos raidai neigiamos įtakos turės tokie išorės veiksniai, kaip išaugusi geopolitinė įtampa, COVID–19 viruso atmainų ir mutacijų keliamas ekonominis neapibrėžtumas, tačiau įvertinus Lietuvos eksportuotojų gebėjimus prisitaikyti prie iššūkių, vidutiniu laikotarpiu teigiamos eksporto plėtros tendencijos turėtų tęstis. Numatoma, kad 2022–2024 m. prekių ir paslaugų eksportas vidutiniškai galėtų augti apie 5,2 proc. per metus.

Scenarijus sudarytas padidėjusio neapibrėžtumo sąlygomis. Naujų viruso atmainų keliami iššūkiai, neaiškus pandemijos suvaldymo globaliu mastu terminas ir neužtikrintumas dėl globalios ekonomikos atsigavimo masto, sustiprėjusios geopolitinės įtampos bei galima įtampa finansų rinkose, netolygus vakcinavimo procesas tarp pasaulio valstybių ir galimas neatsakingas, pandemijos plitimą skatinantis, visuomenės elgesys vis dar išlieka esminiais neigiamos rizikos veiksniais, dėl kurių šiame scenarijuje numatytų pagrindinių rodiklių įverčiai gali keistis.

Rengiant scenarijų buvo atsižvelgta į tarptautinių institucijų (Europos Komisijos, Europos Centrinio Banko, Tarptautinio valiutos fondo) viešai paskelbtą informaciją apie numatomus pasaulinių energijos ir kitų žaliavų kainų pokyčius (technines prielaidas). Remiantis šia informacija buvo daroma prielaida, kad 2022 m. importuojamų energijos žaliavų ir pramoninių ne energijos prekių kainų, šiuo metu lemiančių didžiąją dalį infliacijos Lietuvoje, raida bus palankesnė. 2022 m. I pusmetį šios kainos turėtų palaipsniui pradėti mažėti, nors dėl žemos palyginamosios bazės, buvusios 2021 m. I pusmetį, vidutinis metinis pokytis 2022 m. dar išliks teigiamas. Pasikeitus šioms techninėms prielaidoms infliacijos raidos perspektyvos keistųsi. Jei šiuo metu stebimas globalus energijos ir kitų žaliavų bei prekių kainų augimas ir tiekimo sutrikimai užsitęs, vidutiniu laikotarpiu infliacija gali būti didesnė nei numatyta scenarijuje. Užsitęsusi aukšta infliacija galėtų sukelti makroekonominių nesubalansuotumų kainų, darbo rinkos, nekilnojamojo turto sektoriuose ir imti riboti ekonomikos plėtrą.

Infliacijos projekcijai poveikį taip pat galėtų turėti priimti sprendimai, susiję administruojamų kainų pakeitimais, monetarinės ir fiskalinės politikos priemonių pokyčiais. Scenarijaus rengimo metu taip pat nebuvo žinomas elektros rinkos liberalizavimo poveikis vidutinei elektros kainai. Yra rizika, susijusi su kvalifikuotų darbuotų trūkumu šalyje, kuris remiantis laisvų darbo vietų duomenimis šiuo metu yra stipriausias nuo 2008 m. pradžios ir prisideda prie darbo užmokesčio augimo tempo. Jei spartus darbo užmokesčio augimo tempas vidutiniu laikotarpiu užsitęs, dalis prekių ir paslaugų gamybos sąnaudų, susijusių su padidėjusiu darbo užmokesčiu, gali būti didesne apimtimi perkeliama į galutines produkcijos kainas ir turėti didesnę poveikį infliacijos tempui vidutiniu laikotarpiu.

Sustiprėjęs darbo jėgos trūkumas Lietuvoje taip pat kelia neigiamą riziką ekonomikos plėtrai. Scenarijuje numatoma, kad vidutiniu laikotarpiu darbuotojų pasiūlą ir užimtumą veiks demografinė raida – visuomenės senėjimas, tarptautinė migracija – ir darbo jėgos aktyvumo pokyčiai. Rengiant scenarijaus demografinės raidos prielaidas buvo remiamasi viešai paskelbtomis Eurostato demografinėmis projekcijomis (šių projekcijų subalansuotos tarptautinės migracijos scenarijumi). Pasikeitus tarptautinės migracijos ir darbo jėgos aktyvumo prielaidoms darbo rinkos rodiklių raidos perspektyvos keistųsi.

Scenarijaus rengimo metu nebuvo pakankamos informacijos apie darbo užmokesčio viešajame sektoriuje didinimo planus 2023–2024 m., todėl rengiant šio laikotarpio darbo užmokesčio projekciją buvo remiamasi atsargiomis prielaidomis dėl darbo užmokesčio pokyčių viešajame sektoriuje. Darbo užmokesčio projekcija 2023–2024 m. laikotarpiu neapima minimalios mėnesinės algos didinimo poveikio, dėl kurio šio scenarijaus sudarymo metu Vyriausybės sprendimai nebuvo priimti.

Neapibrėžtumas dėl dvejus metus trunkančios pandemijos sukeltų ekonominių–socialinių pasekmių masto kelia papildomų neigiamų rizikų dėl šio scenarijaus realizavimosi. Gyventojų pajamų pokyčių netolygumas, nevienoda atskirų ūkio sektorių atsigavimo sparta gali tapti ilgalaikiais reiškiniais ir stabdyti ekonomikos plėtrą. Labiausiai pandemijos paveiktų ekonominių veiklų – apgyvendinimo ir maitinimo, pramogų ir poilsio organizavimo – atsigavimas gali užtrukti, o šių veiklų sukuriamos pridėtinės vertės dalis gali būti mažesnė, nei iki pandemijos.

Jei verslo lūkesčiai stipriai pasikeistų, situacija išorės aplinkoje taptų mažiau palanki, iškiltų iššūkių su investicinių projektų finansavimu, bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo raida, numatyta šiame scenarijuje, taip pat keistųsi.

Numatoma teigiama rizika, kad efektyvus masinio populiacijos vakcinavimo planų įgyvendinimas Lietuvoje ir kitose ES valstybėse sudarys pagrindą dar šiemet ekonomikai augti sparčiau, nei numatyta šiame scenarijuje. Spartesnis ES ir globalios ekonomikos atsigavimas, efektyvesnis ES struktūrinių fondų ir kitų lėšų panaudojimas vidutiniu laikotarpiu gali padidinti Lietuvos BVP daugiau, nei numatyta šiame scenarijuje. Didesnis, precedento neturinčio ES ekonomikos gaivinimo priemonių taikymo kitose ES valstybėse – Lietuvos užsienio prekybos partnerėse, poveikis ir jo sukeliamas efektas Lietuvos ekonomikai vidutiniu laikotarpiu taip pat gali paskatinti Lietuvos ūkio augimą labiau, nei numatyta šiame scenarijuje.

Pagrindiniai ekonominės raidos scenarijaus rodikliai

Rodiklio pavadinimas	2020	2021 ^P	2022 ^P	2023 ^P	2024 ^P
BVP (to meto kainomis), mln. Eur	49507	55025	59346	62641	66130
BVP (palyginamosiomis kainomis) pokytis, proc.	-0,1	4,8 (4,3)	3,7 (4,0)	3,5 (3,5)	3,5 (3,5)
Suderinto vartotojų kainų indekso (vidutinio metinio) pokytis, proc.	1,1	4,5 (3,4)	4,0 (2,5)	2,0 (2,0)	2,0 (2,0)
Investicijų (palyginamosiomis kainomis) pokytis proc.	-1,8	9,1 (13,4)	7,5 (7,5)	8,0 (8,0)	8,0 (8,0)
Prekių ir paslaugų eksporto (palyginamosiomis kainomis) pokytis, proc.	0,4	11,3 (11,1)	5,3 (6,2)	5,1 (6,0)	5,1 (6,0)
Nedarbo lygis (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį), proc.	8,5	7,1 (7,4)	6,4 (6,7)	6,0 (6,2)	5,8 (5,8)
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio pokytis, proc.	10,2	9,7 (9,0)	9,3 (8,0)	5,8 (5,5)	5,7 (5,5)
Užimtųjų skaičiaus pokytis, proc.	-1,5	0,8 (0,4)	0,6 (0,9)	0,0 (0,2)	-0,4 (-0,3)

Šaltiniai: Finansų ministerija, Statistikos departamentas. Skliausteliuose pateiktas atitinkamo rodiklio rugsėjo mėn. ekonominės raidos scenarijaus įvertis.

^P – projekcija.